

Datum van inontvangstneming : 05/09/2018

Zaak C-467/18

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

17 juli 2018

Verwijzende rechter:

Rayonen sad Lukovit (rechter in eerste aanleg Lukovit, Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

17 juli 2018

Procedure ingeleid door:

Rayonna prokuratura Lom (openbaar ministerie van het arrondissement Lom, Bulgarije)

Andere partij in de procedure:

EP

Voorwerp van het hoofdgeding

Verzoek van de Rayonna prokuratura Lom om medische dwangmaatregelen ten aanzien van EP te gelasten, namelijk opname in een psychiatrische kliniek, aangezien hij in een toestand van ontoerekeningsvatbaarheid zijn biologische moeder zou hebben gedood.

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële vraag

Het verzoek om een prejudiciële beslissing wordt ingediend overeenkomstig artikel 267, lid 1, onder b), van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

Prejudiciële vragen

1. Valt de onderhavige procedure tot oplegging van medische dwangmaatregelen, die een vorm van overheidsdwang zijn ten aanzien van personen die volgens de vaststellingen van het openbaar ministerie een daad hebben begaan die een gevaar voor de samenleving vormt, binnen de werkingssfeer van richtlijn 2012/13/EU betreffende het recht op informatie in strafprocedures en richtlijn 2013/48/EU betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures?

2. Vormen de Bulgaarse procedureregels die zien op de bijzondere procedure tot oplegging van medische dwangmaatregelen volgens artikel 427 e.v. van de Nakazatelno-protsesualen kodeks (Bulgaars wetboek van strafvordering; hierna: „NPK”) en volgens welke de rechter niet bevoegd is om de procedure terug te verwijzen naar het openbaar ministerie met de instructie om de ernstige procedurefouten recht te zetten die in het kader van de precontentieuze procedure zijn begaan maar het verzoek tot oplegging van medische dwangmaatregelen slechts kan inwilligen of afwijzen, een doeltreffende voorziening in rechte in de zin van artikel 12 van richtlijn 2013/48/EU en artikel 8 van richtlijn 2012/13/EU juncto artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat eenieder het recht waarborgt om eventuele schendingen van hun rechten tijdens de precontentieuze procedure bij de rechter aan te vechten?

3. Zijn richtlijn 2012/13/EU en richtlijn 2013/48/EU van toepassing op strafrechtelijke (precontentieuze) procedures wanneer het nationale recht, en meer bepaald de NPK, de status van „verdachte” niet kent en het openbaar ministerie de betrokken persoon in het kader van de precontentieuze procedure niet formeel als beschuldigde beschouwt, aangezien het ervan uitgaat dat de doodslag die het voorwerp van het onderzoek uitmaakt door de betrokken persoon in een toestand van ontoerekeningsvatbaarheid werd gepleegd, het de strafzaak bijgevolg seponeert zonder de betrokken persoon daarvan in kennis te stellen en de rechter vervolgens verzoekt om medische dwangmaatregelen ten aanzien van de betrokken persoon op te leggen?

4. Is de persoon ten aanzien van wie om een dwangbehandeling werd verzocht, aan te merken als „verdacht” in de zin van artikel 2, lid 1, van richtlijn 2012/13/EU en artikel 2, lid 3, van richtlijn 2013/48/EU wanneer een politieagent deze persoon bij het eerste onderzoek op de plaats van het delict en de aanvankelijke onderzoekshandelingen in de woning van het slachtoffer en haar zoon, na het vaststellen van bloedsporen op het lichaam van laatstgenoemde, over de motieven voor het doden van zijn moeder en het verslepen van haar lijk naar de openbare weg heeft ondervraagd en hem na het beantwoorden van die vragen in de handboeien heeft geslagen? Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, moet deze persoon reeds op dit tijdstip informatie worden verstrekt overeenkomstig artikel 3, lid 1 juncto lid 2, van richtlijn 2012/13/EU en hoe moet in een dergelijk geval bij de informatieverschaffing rekening worden gehouden

met de specifieke behoeften van de persoon overeenkomstig lid 2, wanneer de politieagent wist dat de persoon aan een psychische aandoening lijdt?

5. Zijn nationale regelingen zoals de onderhavige, die de facto een vrijheidsontneming toestaan door middel van een gedwongen opname in een psychiatrische kliniek volgens een procedure waarin de Zakon za zdraveto (Bulgaarse wet op de volksgezondheid) voorziet (preventieve dwangmaatregel die wordt bevolen wanneer is bewezen dat de persoon aan een psychische aandoening lijdt en het risico bestaat dat de persoon strafbare feiten pleegt, echter niet omwille van een eerder gepleegd strafbaar feit), verenigbaar met artikel 3 van richtlijn (EU) 2016/343 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld wanneer de feitelijke reden voor de inleiding van de procedure de daad is waarvoor een strafrechtelijke procedure is ingeleid tegen de voor behandeling opgenomen persoon, en houdt dit een omzeiling in van het recht op een eerlijk proces bij een arrestatie, dat aan de voorwaarden van artikel 5, lid 4, EVRM moet voldoen, dat wil zeggen een proces in het kader waarvan de rechter bevoegd is om zowel de naleving van de procedureregels als de verdenking waarop de arrestatie berust en de rechtmatigheid van het met deze maatregel beoogde doel te toetsen, waartoe de rechter is gehouden wanneer de persoon werd gearresteerd volgens de procedure waarin de NPK voorziet?

6. Omvat het begrip van het vermoeden van onschuld in artikel 3 van richtlijn (EU) 2016/343 ook het vermoeden dat ontoerekeningsvatbare personen de daad die een gevaar voor de samenleving vormt en waarvan het openbaar ministerie hen beschuldigt, niet hebben begaan zolang niet volgens de procedureregels (in een strafprocedure met eerbiediging van de rechten van de verdediging) het tegendeel is bewezen?

7. Waarborgen nationale regelingen die voorzien in uiteenlopende bevoegdheden van de bodemrechter met betrekking tot de ambtshalve toetsing van de rechtmatigheid van de precontentieuze procedure naargelang:

1) de rechter een tenlastelegging door het openbaar ministerie toetst waarin wordt beweerd dat een welbepaalde en psychisch gezonde persoon doodslag heeft gepleegd (artikel 249, lid 1 juncto lid 4, NPK), of

2) de rechter een tenlastelegging door het openbaar ministerie toetst waarin wordt beweerd dat de persoon doodslag heeft gepleegd maar dat deze daad omwille van de psychische aandoening van de pleger geen strafbaar feit vormt, en waarbij wordt verzocht om een rechterlijk bevel tot overheidsdwang met het oog op behandeling,

ten aanzien van kwetsbare personen een doeltreffende voorziening in rechte zoals neergelegd in artikel 13 juncto artikel 12 van richtlijn 2013/48/EU en in artikel 8, punt 2, juncto artikel 3, lid 2, van richtlijn 2012/13/EU, en zijn de uiteenlopende bevoegdheden van de rechter, die afhangen van de aard van de procedure die op haar beurt afhankelijk is van het feit of de als dader aangewezen persoon

psychisch gezond genoeg is om strafrechtelijk aansprakelijk te zijn, verenigbaar met het non-discriminatiebeginsel in artikel 21, lid 1, van het Handvest?

Aangevoerde bepalingen en rechtspraak van de Europese Unie

Richtlijn 2012/13/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het recht op informatie in strafprocedures (PB 2012, L 142, blz. 1), artikel 2, lid 1, artikel 3, leden 1 en 2, en artikel 8, lid 2

Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming (PB 2013, L 294, blz. 1), artikelen 2, 3, 12 en 13

Richtlijn (EU) 2016/343 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn (PB 2016, L 65, blz. 1), artikelen 3 en 10

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 21, lid 1, artikel 47 en artikel 48

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Nakazatelen kodeks (Bulgaars wetboek van strafrecht; hierna: „NK”), artikel 89 en artikel 116, lid 1, punt 3

Nakazateleno-protsesualen kodeks (Bulgaars wetboek van strafvordering; hierna: „NPK”), artikel 54, artikel 63, lid 1, artikelen 70, 94 en 219, artikel 249, lid 1, juncto artikel 248, lid 1, punt 3, artikelen 427 en 428, artikel 429, lid 2, en artikelen 430 en 431

Zakon za zdraveto (Bulgaarse wet op de volksgezondheid), artikel 155, artikel 146, lid 1, punten 1 en 2

Zakon za izpalnenie na nakazaniata i zadarzhaneto pod strazha (Bulgaarse wet op de strafuitvoering en de inhechtenisneming), artikel 147 juncto artikel 240

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure

- 1 Op 26 augustus 2015, om 5.30 uur 's ochtends, heeft de Rayonno upravlenie na politsiata (districtspolitie) te Lom van een buitenstaander de melding ontvangen dat er een lijk was aangetroffen op de openbare weg in het dorp Medkovets.

- 2 Twee politieagenten hebben zich naar de plaats van het delict begeven en het lijk aangetroffen van CP, een oude vrouw die zij kenden, met een open schedeltrauma. Ze hebben daarop de bloedsporen gevolgd naar haar huis waar het slachtoffer, zoals de politieagenten wisten, met haar zoon EP had gewoond, die al jarenlang aan een psychische aandoening leed. De politieagenten waren van dit feit op de hoogte.
- 3 Rond 6.00 uur 's ochtends hebben de politieagenten EP aangetroffen op wiens benen bloedsporen zichtbaar waren. Ze hebben hem wakker gemaakt en gevraagd waarom hij CP had gedood. EP heeft daarop geantwoord: „Omdat ze me heeft verraden, ze heeft me bij de Servische maffia verraden.” De politieagenten hebben hem daarop gevraagd waarom hij het lijk naar de openbare weg heeft versleept. EP heeft daarop geantwoord: „Omdat ze dan niet in mijn tuin ligt te stinken.”
- 4 Na deze antwoorden hebben de politieagenten EP in de handboeien geslagen en met de hulp van een spoedarts overgebracht naar de psychiatrische afdeling van het algemeen ziekenhuis waar hij met spoed werd opgenomen.
- 5 Bij beslissing van de Rayonen sad Lom (rechter in eerste aanleg Lom, Bulgarije) van 12 september 2015 is EP op grond van de wet op de volksgezondheid voor de duur van zes maanden gedwongen opgenomen voor behandeling in de Darzhavna psichiatrichna bolnitsa (psychiatrische staatskliniek). Vervolgens – en ook nog op het tijdstip van indiening van het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing – is op basis van de genoemde wet de verlenging van de gedwongen behandeling van EP bij opeenvolgende rechterlijke beslissingen bevolen, waarbij in alle rechterlijke beslissingen het van EP uitgaande risico op het plegen van strafbare feiten werd gemotiveerd met het feit dat hij zijn moeder had gedood.
- 6 De formele onderzoeksprocedure is ingeleid op 26 augustus 2015 om 7.20 uur met de eerste onderzoeksmaatregel van een politie-inspecteur van de districtspolitie, meer bepaald het onderzoek van de plaats van het delict bij spoedeisendheid nadat EP was verhoord en gearresteerd. De bevoegde districtsofficier van justitie van de Okrazhna prokuratura (openbaar ministerie) is hiervan later op de hoogte gebracht. In deze mededeling staat te lezen dat tegen EP bij spoedeisendheid een precontentieuze [onderzoeks]procedure is ingeleid wegens het doden van zijn biologische moeder, een strafbaar feit uit hoofde van artikel 116, lid 1, punt 3, NK.
- 7 In de loop van het onderzoek zijn kennissen en verwanten van EP als getuigen verhoord. Allen hebben verklaard dat hij aan een psychische aandoening lijdt, dat hij herhaaldelijk in ziekenhuizen is behandeld en dat zijn gedrag vaak agressief en onaangepast is. De verwanten hebben gewaagd van eerdere daden van agressie van EP jegens zijn moeder. De politieagent die het „eerste verhoor” van EP heeft afgenomen en hem heeft gearresteerd, is eveneens verhoord.
- 8 Er is een psychiatrisch deskundigenonderzoek bevolen dat aan twee psychiaters van het ziekenhuis te Lom werd toevertrouwd. Volgens hun verslag lijdt EP aan

paranoïde schizofrenie, bevond hij zich op 25 en 26 augustus 2015 in een toestand van blijvende bewustzijnsstoornissen en kon hij de aard en betekenis van zijn daad niet inschatten. In het verslag wordt aangegeven dat EP herhaaldelijk over de doodslag heeft gesproken. EP is niet in kennis gesteld van de resultaten van het onderzoek.

- 9 Één van de deskundigen die aan het verslag heeft meegewerkt, tevens het hoofd van de psychiatrische afdeling van het algemene ziekenhuis te Lom, was krachtens een sinds 21 maart 2015 definitieve rechterlijke beslissing opgedragen om de ambulante behandeling van EP voor de duur van zes maanden te verzorgen en te superviseren. De door de rechter aangewezen psychiater heeft geen gevolg gegeven aan de rechterlijke beslissing en de rechter hiervan op 6 november 2015 in kennis gesteld, nadat zij een ambtshalve verzonden herinneringsbrief had ontvangen over haar verplichtingen na het verstrijken van deze zes maanden.
- 10 Bij besluit van 7 juli 2016 heeft de bevoegde districtsofficier van justitie van de Okrazhna prokuratura Montana de strafzaak geseponneerd met als motivering dat EP aan een aandoening lijdt die hem belet om aan de procedure deel te nemen. Daarbij is uitdrukkelijk vermeld dat „de potentiële beschuldigde voor gedwongen behandeling is opgenomen en op grond daarvan nog steeds geen formele procedurele status bezit”. Gelet op deze motivering heeft de officier van justitie het sepotbesluit niet aan EP betekend.
- 11 In het kader van het hiërarchisch toezicht door het hoger geplaatste openbaar ministerie, de Apelativna prokuratura (openbaar ministerie bij het hof van beroep) te Sofia, heeft de districtsofficier van justitie van de Okrazhna prokuratura Montana bindende instructies ontvangen om de procedure te hervatten. Aan deze instructies is gevolg gegeven bij besluit tot hervatting van de procedure van 29 december 2017. In dit besluit wordt een nadere toelichting verschaft op het voortduren van de gedwongen behandeling van EP op grond van de wet op de volksgezondheid.
- 12 Bij besluit van 1 maart 2018 heeft de bevoegde districtsofficier van justitie van de Okrazhna prokuratura Montana de strafzaak geseponneerd met als motivering dat „het een opzettelijke daad betreft die de persoon EP in een toestand van ontoerekeningsvatbaarheid heeft gepleegd” en dat derhalve medische dwangmaatregelen moeten worden bevolen. Andermaal wordt aangevoerd dat „de dader geen formele procedurele status bezit en dat geen bewarende maatregel is bevolen”. Op uitdrukkelijke instructie van de officier van justitie is het sepotbesluit alleen betekend aan de dochter van het slachtoffer. Dit besluit is op 10 maart 2018 onherroepelijk geworden omdat het niet is aangevochten.
- 13 De als dader aangewezen persoon is in de loop van het onderzoek nooit verhoord, is niet in kennis gesteld van de tegen hem ingeleide strafrechtelijke procedure, is niet (formeel) aangemerkt als beschuldigde, heeft geen gefinancierde rechtshulp gekregen en is nooit in de gelegenheid geweest om de vaststellingen van de officier van justitie feitelijk of rechtens te betwisten.

- 14 Nadat de Rayonen sad Lom, waaraan het verzoek oorspronkelijk was gericht, de procedure wegens onbevoegdheid had doorverwezen, heeft de rechter-rapporteur bij de Rayonen sad Lukovit voor de Varhoven kasatsionen sad (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Bulgarije) bestreden dat de Rayonen sad Lukovit bevoegd was, met als motivering dat EP in het dorp Medkovets, deel van de gemeente Lom, heeft gewoond en dat zijn gedwongen opname in de psychiatrische staatskliniek Karlukovo niets afdoet aan de bevoegdheid van de rechter van zijn woonplaats. Terzelfder tijd is de Varhoven kasatsionen sad in het besluit erop gewezen dat de risico's die uitgaan van de persoon die de officier van justitie als dader van de doodslag heeft aangewezen, niet door de dwangmaatregelen zoals voorzien in de NPK maar door een – op het onderhavige geval niet van toepassing zijnde – in de wet op de gezondheidszorg geregelde procedure zijn weggenomen. Als gevolg daarvan zijn de persoon alle rechten van verdediging ontnomen, waaronder het recht te vernemen van welke daad hij is beschuldigd, het recht inhoudelijk verweer te voeren, het recht op toewijzing van een advocaat bij een dergelijke beschuldiging en het recht op verweer tegen het besluit van de officier van justitie.
- 15 Bij arrest waartegen geen rechtsmiddel openstaat, heeft de Varhoven kasatsionen sad geoordeeld dat de Rayonen sad Lukovit voor de procedure bevoegd is op grond van de huidige feitelijke verblijfplaats van EP in het ziekenhuis. Zonder verdere motivering wordt gesteld dat de argumenten van de rechtbankverslaggever met betrekking tot de beperkingen van de rechten van de verdediging ongegrond zijn.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 16 Het Bulgaarse strafrecht verleent het openbaar ministerie de bevoegdheid om strafzaken te seponeren en niet in een gerechtelijke procedure te laten uitmonden wanneer het de opvatting is toegedaan dat de dader ontoerekeningsvatbaar is.
- 17 In dergelijke gevallen is niet voorzien in een bijzondere procedurele waarborg dat de procedure wordt gevoerd met inachtneming van alle minimumnormen voor de eerbiediging van de rechten van de verdediging van de beschuldigde, waarvan de beginselen in de NPK zijn vastgesteld, evenwel alleen voor personen aan wie formeel ter kennis is gebracht dat zij als „beschuldigde” zijn aangemerkt.
- 18 De precontentieuze procedure staat uitsluitend onder de leiding en het toezicht van het openbaar ministerie. De rechterlijke toetsing van bepaalde handelingen van het openbaar ministerie en van vrijheidsbeperkende dwangmaatregelen is onlosmakelijk verbonden met de „hoedanigheid van beschuldigde”.
- 19 De rechter beslist over de uitoefening van overheidsdwang jegens personen die naar opvatting van het openbaar ministerie in een toestand van ontoerekeningsvatbaarheid een daad hebben gepleegd die een gevaar voor de samenleving vormt, maar is daarbij gebonden aan de vaststellingen van het

openbaar ministerie dat de betrokken persoon de daad heeft gepleegd en in een toestand van ontoerekeningsvatbaarheid heeft gehandeld.

- 20 De bovenstaande gevolgtrekking strookt met de heersende opvatting in de rechtspraak en rechtsliteratuur volgens welke een niet aangevochten besluit van het openbaar ministerie tot sepot van een strafzaak niet als onherroepelijk geldt en geen materiële rechtsgeldigheid verwerft, aangezien het in beginsel kan worden opgeheven door een hoger geplaatste officier van justitie en de strafrechtelijke procedure kan worden hervat. Desalniettemin werkt een niet aangevochten besluit erga omnes nadat dit rechtskracht heeft verkregen. Zowel de officier van justitie als de verdediging hebben deze opvatting in het hoofdgeding verdedigd.
- 21 In de bijzondere procedure is de rechter niet bevoegd om te toetsen of de procedurele rechten van de als dader aangewezen persoon werden geëerbiedigd, zelfs wanneer hij vaststelt dat hem geen eerlijk proces werd gewaarborgd waarin hij zich kon verdedigen tegen de feitelijke vaststelling van de officier van justitie dat hij de daad heeft gepleegd en aan een psychische aandoening lijdt, waaruit het rechtsgevolg van ontoerekeningsvatbaarheid voortvloeit.
- 22 Volgens de wet op de volksgezondheid is het in beginsel mogelijk om de vrijheid van een als dader aangewezen persoon te beperken, zij het uitsluitend op grond van het feit dat hij aan een psychische aandoening lijdt. Deze wet beoogt de voorkoming van het hypothetische risico dat de persoon onder invloed van zijn ziekte nieuwe strafbare feiten pleegt. In de procedure overeenkomstig de wet op de volksgezondheid worden alleen twee voorwaarden getoetst, namelijk of sprake is van een psychische aandoening en een risico van bepaalde omvang. Het voorwerp van deze weliswaar contradictoire procedure is evenwel niet een eerder gepleegd strafbaar feit waarnaar een onderzoek is ingesteld in het kader van de procedure zoals vastgesteld in de NPK.
- 23 Hoewel duidelijk kan worden afgebakend in welke gevallen de wet op de volksgezondheid een vrijheidsbeperking toestaat en in welke gevallen de NPK een dergelijke beperking toestaat, komt het in de praktijk vaak voor dat de vrijheid van psychiatrische patiënten die van een strafbaar feit worden verdacht, in de procedure overeenkomstig de wet op de volksgezondheid op verzoek van het openbaar ministerie wordt beperkt op grond van zwaarwegende feitelijke overwegingen, namelijk dat er een onderzoek is ingesteld naar een strafbaar feit dat door de psychiatrische patiënt zou zijn gepleegd.
- 24 Uitsluitend en alleen op grond van een psychische aandoening bij een verdachte kan het openbaar ministerie de arrestatie van de door hem als dader aangewezen persoon overeenkomstig de procedure van de NPK, met de daarin vastgestelde waarborgen voor de eerbiediging van de rechten van deze persoon, in de praktijk omzeilen en onderzoekshandelingen verrichten zonder de persoon daarbij te betrekken.

- 25 De rechter kan in de procedure tot het opleggen van medische dwangmaatregelen niet toetsen of de als dader aangewezen persoon in de precontentieuze procedure de minimumnormen inzake de rechten van de verdediging werden gewaarborgd. Dit is de opvatting die in het kader van het hoofdgeding is geuit door een rechtsprekende formatie van de Varhoven kasatsionen sad, die in het kader van een bevoegdheids geschil over deze vraag besliste. Deze beslissing van de Varhoven kasatsionen sad is voor de lagere instanties alleen bindend met betrekking tot de relatieve bevoegdheid van de rechter. Niettemin hebben de rechtsoverwegingen van de hoogste rechterlijke instantie in de praktijk altijd een indicatief karakter waarmee de lagere instanties rekening houden.
- 26 In de onderhavige procedure voert de persoon schending van zijn rechten om te vernemen van welke daad hij wordt beschuldigd, om zijn zwijgrecht in te roepen, om aan de procedure mee te werken en om een advocaat te raadplegen aan. De rechter kan hem evenwel bij ontbreken van procedurele mogelijkheden geen passende bescherming verlenen, zelfs wanneer de aangevoerde schendingen van de rechten van de verdediging kennelijk gegrond zijn.
- 27 Tegelijkertijd worden, in gevallen waarin de gerechtelijke procedure op grond van een tenlastelegging wordt ingeleid, de rechten van de beschuldigde tijdens de precontentieuze procedure ten volle gewaarborgd, aangezien dit ambtshalve door de rechter wordt getoetst.
- 28 De aangezochte rechter betwijfelt of dergelijke regelingen verenigbaar zijn met de beginselen van artikel 47 van het Handvest en artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna: „EVRM”), waarin het recht op een eerlijk proces is verankerd, alsook met artikel 48, lid 2, van het Handvest, dat de eerbiediging van de rechten van de verdediging waarborgt binnen het kader van de volgens artikel 5 EVRM toegestane en door de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: „EHRM”) erkende beperkingen.
- 29 Aangezien het hoofdgeding niet louter een procedure van strafrechtelijke aard maar een bijzondere procedure is die de toepassing van dwangmaatregelen met het oog op de behandeling tot doel heeft, die evenwel het gevolg is van een reeds gevoerde strafrechtelijke procedure, is het voor de aangezochte rechter onvoldoende duidelijk of de procedure binnen de werkingssfeer van de op grond van artikel 82, lid 2, VWEU vastgestelde Unieregelgeving valt, waarin de rechten van personen in strafzaken zijn geregeld.
- 30 Indien de eerste prejudiciële vraag bevestigend wordt beantwoord en het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „het Hof”) een uitlegging geeft volgens welke ook een procedure zoals die in het hoofdgeding aan de orde is, waarbij medische dwangmaatregelen worden bevolen, onder de werkingssfeer van de bepalingen valt die de minimumrechten van personen in strafzaken regelen, is het voor de in het hoofdgeding te geven beslissing relevant om te vernemen of de

persoon met de procedurele bevoegdheden van de rechter in het hoofdgeding een doeltreffende voorziening in rechte wordt gewaarborgd.

- 31 Indien het Hof een uitlegging zou geven volgens welke de regelingen in de artikelen 427 e.v. NPK de persoon om wiens behandeling werd verzocht geen doeltreffende voorziening in rechte bieden, kan de aangezochte rechter de in de algemene procedure voorziene procedurele waarborg overeenkomstig toepassen, hetgeen zelfs in het strafrecht is toegestaan wanneer de burgers daarmee geen plichten worden opgelegd maar rechten verleend.
- 32 Voor de aangezochte rechter is de uitlegging door het Hof van de afzonderlijke Unierechtelijke bepalingen relevant. Wanneer de rechter in het kader van de toetsing van een tenlastelegging in de algemene procedure gebruik maakt van zijn bevoegdheid om de procedure terug te verwijzen naar het openbaar ministerie om wezenlijke procedurefouten die de rechten van de verdediging beperken te laten corrigeren, is hij immers verplicht om de gemaakte fouten uitdrukkelijk aan te duiden.
- 33 Eén van de essentiële procedurele vragen is vanaf welk tijdstip de persoon als „verdacht” geldt in de zin van het Unierecht en of bepaalde bewijzen (de getuigenverklaring van de politieagent die de persoon vóór de inleiding van de strafrechtelijke procedure heeft verhoord, de aanstelling van een arts als deskundige die aan het doorslaggevende psychiatrisch onderzoek heeft meegewerkt en die haar plicht niet is nagekomen om de persoon ambulantly te begeleiden) als bewijs van de daad kunnen worden toegelaten, niettegenstaande het feit dat de „verdachte” geen recht op informatie en geen toegang tot een advocaat werd verleend.
- 34 In verband met de bovenstaande prejudiciële vraag moet het arrest van het EHRM van 18 maart 2018 in de zaak Dimitar Mitev tegen Bulgarije (klacht nr. 34779/09) in aanmerking worden genomen. Daarin heeft het EHRM zich uitgesproken over een buiten de procedure om afgelegde bekentenis van de klager die een aanzienlijke weerslag op het verdere verloop van de procedure heeft gehad, precies zoals in het onderhavige geval, waarin de officier van justitie EP niet heeft verhoord maar zich heeft gebaseerd op de bekentenis die hij bij zijn arrestatie heeft afgelegd. Het EHRM is tot de conclusie gekomen dat de ontzegging van het recht op toegang tot een advocaat in dit vroegst mogelijke stadium heeft geleid tot een algehele schending van het beginsel van een eerlijk proces, hetgeen neerkomt op schending van artikel 6, leden 1 en 3, EVRM.
- 35 Van wezenlijk belang voor de rechtmatigheid van de blijvende opname van de persoon in een psychiatrische kliniek is het antwoord op de vraag of de gedwongen behandeling overeenkomstig de wet op de volksgezondheid, waarvoor de beslissende overweging is geweest dat de persoon doodslag zou hebben gepleegd die het voorwerp uitmaakt van een strafrechtelijke procedure, die werd bevolen alvorens deze procedure definitief was afgesloten, schending van het vermoeden van onschuld oplevert en het antwoord op de vraag of alleen de

omstandigheid dat de arrestatie volgens de wettelijk voorgeschreven procedure is verlopen, de eerbiediging van artikel 5, lid 4, EVRM waarborgt en de arrestatie bijgevolg heeft plaatsgevonden in het kader van een eerlijk proces waarin de rechter bevoegd is om zowel de naleving van de procedureregels als de verdenking waarop de arrestatie berust en de rechtmatigheid van het met deze maatregel beoogde doel te toetsen, waartoe de rechter is gehouden wanneer de persoon werd gearresteerd volgens de procedure waarin de NPK voorziet.

- 36 Tot slot is het voor de aangezochte rechter van belang dat wordt vastgesteld of het begrip „kwetsbare persoon” in de zin van het Unierecht zich ook uitstrekt tot geesteszieken die als dader zijn aangewezen en, indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord of – in het licht van de waarschijnlijkheid dat dergelijke personen strafrechtelijk niet aansprakelijk kunnen zijn, maar op grond van hun daad niettemin gedwongen kunnen worden behandeld in een psychiatrische kliniek – de in de bijzondere procedure van de NPK ingebouwde waarborgen toereikend zijn om de eerbiediging van de grondrechten van deze personen in de precontentieuze procedure te verzekeren.